

Parkların Erişilebilirlikleri Üzerine Bir Araştırma: Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Örneği

Ümmügülüm ŞENKAYA, Yavuz ÖZDEMİR, Şahika ÖZDEMİR

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, 34303, İstanbul, Türkiye

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi (2019) 1 (OS1): 53-57

YAYIN BİLGİSİ	ÖZET
Yayın geçmişi:	Her bireyin sosyal hayata katılımında mekânın erişilebilir ve ulaşılabilir olması önemli bir husustur. Bu nedenle, engelli bireylerin diğer tüm bireylerle aynı şartlar altında engelsiz bir yaşam sürdürebilmeleri için bütün mekânların erişilebilir ve ulaşılabilir biçimde planlanması, tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında İstanbul İli Fatih İlçesinde bulunan ve ilçenin büyük parklarından biri olan Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı, engelli bireylerin ulaşılabilirliği açısından incelenmiştir. Alan içerisinde bulunan otopark, yürüme yolları, peyzaj ve kentsel donatı elemanlarının engelli bireylerin kullanımı açısından uygunluğu, alan ile alakalı elde edilen verilerin engellilere yönelik tasarım ölçüleri ile karşılaştırılması yapılmış, uygun olanlar belirlenmiş ve uygun görülmeyen veriler için öneriler sunulmuştur.
Gönderilen tarih: 18 Haziran 2019	
Kabul tarihi: 19 Ağustos 2019	
Yayımlanma tarihi: 29 Ağustos 2019	
Anahtar kelimeler:	ABSTRACT
Parklar	It is important that the place is accessible for each person to participate in social life. Therefore, all spaces need to be planned, designed and implemented in an accessible manner so that people with disabilities can live an unimpeded life under the same conditions as all other people. Within the scope of this study, Fındıkzade Çukurbostan Hayat Park, which is one of the major parks of the district and located in Fatih district of Istanbul Province, was examined in terms of accessibility of disabled people. In the field of parking, walking paths, landscape and urban equipment elements in terms of the use of individuals with disabilities appropriateness, field-related data obtained from the design measures for the disabled were compared with the appropriate ones were determined and recommendations were made for the data that is not considered appropriate.
Engelli Kavramı	
Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı	

1. Giriş

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2011) verilerine göre nüfusumuzun %12'si engelli bireylerden oluşmaktadır. Buna göre, ülkemizde yaklaşık olarak 8,5 milyon engelli bireyin yaşadığı anlaşılmaktadır. Engelli insanların kentsel yaşama katılım sürecindeki ihtiyaçları, engelli olmayanlarla farklı olmakla birlikte birçok ortak noktası da bulunmaktadır. Engelli olarak tanımlanan bireyleri, toplumda ayırtmaktan yerine, yaşanılan mekânlarda herkesi bütünleştirmek, buna olanak sağlayabilmek amacıyla fiziksel çevreye ulaşılabilirliğini sağlamak gerekmektedir.

Özdingiş 2007'de yaptığı çalışmada "Açık ve yeşil alan tanımları bazı plancılar açısından, tip ve fonksiyonlarına göre farklılık göstermekle birlikte genelde açık alanları, meydanlar, kavşaklar, çocuk bahçeleri, oyun ve spor alanları, kent parkları, botanik ve hayvanat bahçeleri, açık eğlence alanlarıdır. Kenti çevreleyen bölge parkları, ulaşım alanları ve bunların çevresindeki yeşil alanlar, su yüzeyi ve kıyıları, havaalanları, golf sahaları, fuar ve sergi alanları, yeşil kuşaklar, millî parklar, doğa koruma alanları ve kent yakın çevresi geniş kırsal açıklıkları açık yeşil alanlar olarak tanımlanmaktadır" demiştir (Özdingiş, 2007).

Parklar, kentlerin en önemli öğeleridir, kentlerin açık

alanlarıdır. Parklar, sadece açık alan olmaları ötesinde, kentte farklı faydalar sağlarlar. Parklar, doğanın benzerinin kentsel hayata adapte edilmesi ve kültürel aktivitelerle birleştirilmesidir. Kentlerde, gitgide doğadan uzaklaşan insanların, doğayı yanı başlarına getirmek için yapılan açık alanlardır (Ören, 2005).

Engellilik, kişinin bedensel yapı farklılığı nedeniyle, normal işlevleri yapamaması durumudur. Dünya Sağlık Örgütü'nün engelli tanımında, kişilerin vücudundan kaynaklı engellere vurgu yapılmıştır. "Bir bozukluk ya da özür nedeni ile yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak, kişiden beklenen rollerin kısıtlanması ya da yerine getirilememesidir" (WHO, 1980).

Erişilebilirliği en geniş anlamıyla kavramlaştıran ve bağımsız bir hükümlerle düzenleyen ilk sözleşme, BM Engelli Hakları Sözleşmesidir. BM, Engelli Hakları Sözleşmesinin 8 ilkesinden biri Erişilebilirlik İlkesidir. Sözleşme'nin 9. Maddesinde engelinin, kimsenin yardımına gereksinim duymadan, yaşamın bütün alanlarında eşit şekilde var olabilmesi için erişilebilirliğin sağlanması gerektiği açıklanmaktadır. Bu Madde ile engellilerin, devlete; binalara, yollara, ulaşım araçlarına, okullara, evlere, sağlık tesislerine, işyerlerine, kapalı ve açık tesislere, bilgi ve iletişim araçlarına vd. hizmetlere erişilebilirliğin sağlanması yükümlülüğü

getirmiştir (Ören, 2005).

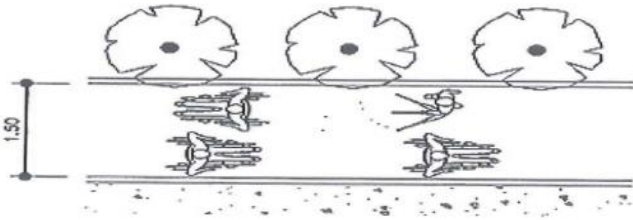
Çalışma kapsamında, seçilen alanda yer alan parkın tasarımının erişilebilirlik açısından irdelenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda parklarla ilgili standartlar incelenmiş, yerinde gözlem ve veri toplama yönetimi ile seçilen parkın standartlara uygunluğu araştırılmıştır.

2. Literatür Taraması

Engellilerin parkları kolay, rahat, güvenli olarak kullanabilmeleri yol park öğelerinin standartlara uygun yapılması gereklidir. Park tasarımlarında, engellilere kullanım kolaylığı sağlamak için TS 12576 Standardına uyulması gerekmektedir. Parklarda erişilebilirliği etkileyen öğeler; ulaşım öğeleri (otopark, yaya yolu, rampa, zemin malzemeleri) bilgi levha ve panoları, aydınlatma öğeleri, yeşil unsurlar, su öğeleri, kentsel donatı elemanlarıdır.

Parkların otoparkında, mutlaka engelliler için de ayrılmış otoparklar bulunmalıdır. Engellilere ayrılmış otopark alanı toplam otopark sayısını % 5'i olmalıdır. Engellilere ayrılan otoparkların engellilere ayrıldığını gösterir işaretler olmalıdır. TS 12576 Standartta yaya yolu; "Yayaların kullanımına ayrılmış, taşıt trafiğine tamamen kapatılmış veya gerektiğinde belli taşıtların girmesine izin verilen yol" olarak tanımlanır.

Hareket kısıtlılığı olan engelliler yararlanabilmesi için, park yolları belli genişlikte olmalı ve yolun her yerinde hareket alanını sağlamalıdır. Hareket kısıtlılığı olan ve tekerlekli sandalyelilerin, yaya yollarından faydalanabilmesi için gereken en az genişlik 150 cm'dir. Yol üzerinde bulunan herhangi bir öğe bu genişliği daraltmamalıdır.

Şekil 1. Tekerlekli Sandalye Kullananlar İçin Yol Genişlikleri (WHO, 1980)

Hareket kısıtlılığı olan engelliler yararlanabilmesi için, park yolları belli genişlikte olmalı ve yolun her yerinde hareket alanını sağlamalıdır. Hareket kısıtlılığı olan ve tekerlekli sandalyelilerin, yaya yollarından faydalanabilmesi için gereken en az genişlik 150 cm'dir. Yol üzerinde bulunan herhangi bir öğe bu genişliği daraltmamalıdır.

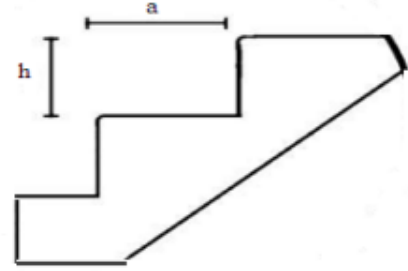
Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin yaya yollarında karşılaştıkları büyük zorluklardan biri de, yol üzerlerindeki merdivenler ve aşırı eğimlerdir. Yaya yollarında merdiven zorunlu olmadıkça, rampa tercih edilmelidir. Engellilerin kullanımını söz konusu olduğunda merdivenlerin yanında rampalarında oluşturulması zorunludur. Parkların girişinde de rampa bulunmalıdır.

Şekil 2. Standarta Uygun Rampa (WHO, 1980)

TS 9111 Standardına göre; rampa eğimleri en çok % 5; genişliği en az 100 cm olmalıdır. Rampa başı ve sonunda 150 x 150 cm hareket alanı olmalıdır. Rampa 10 metreden uzunsa, dinlenme sahanlıkları yapılmalıdır. Dinlenme sahanlığı en az 250 cm olmalı ve burada bir bank bulunmalıdır. Rampada uygun eğimin sağlanabilmesi için, merdivenin kenarından rampa çıkabilir.

TS 12576 Standardına göre; parklarda bulunan merdivenlerin genişliği en az 180 cm olmalıdır. Basamaklar arasında fark olmamalı, hepsi eşit yükseklikte olmalıdır. Basamak uçları çıkıntılı olmamalıdır. Basamak genişliği en az 30 cm, basamak yüksekliği en çok 15 cm olmalıdır.

Şekil 3. Basamak Ölçüleri (WHO, 1980)

Merdivenler görüş kolaylığı sağlaması açısından iyi şekilde aydınlatılmalıdır. Merdivenlerin iki tarafına da korkuluklar yapılmalıdır. Merdiven genişliği 300 cm'den fazla ise ortalarına da korkuluk konulmalıdır.

TS 12576 Standardına göre; yol kaplaması, yol sathı boyunca aynı yükseklikte olmalı düzgünlüğünü ve bütünlüğünü korumalıdır. Zemin kaplaması kaygan olmamalı, tehlike oluşturmamalıdır. Zemin kaplaması; yaya yollarında tümsek, çukur, oluşturmamalı; aralarında boşluklar bulunmamalı; üzerlerine basıldığında oyamamalı, engelli olsun veya olmasın herkes için güvenilir olmalıdır.

Parklarda görme engellilerin; kolay, rahat ve güvenle gezebilmesi, gerektiğinde tuvalet, çeşme vb. yerlere gidebilmesi için yollarda, Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi (HYY) bulunmalıdır. Yollarda ağaç gibi öğelerin dipleri, az görenlerin fark edebilmesi için; zıt renkte ızgaralar konularak veya yol seviyesine kadar zıt renklerde çakıl taşı doldurularak kapatılmalıdır.

Kullanıcıların parkları; kolay, rahat ve güvenle gezebilmeleri, gereksinim duydukları yerlere en uygun yoldan, kısa sürede erişebilmeleri gereklidir. Özellikle, hareketi kısıtlı engelliler ve tekerlekli sandalyeliler, parklarda kendilerine uygun otopark, tuvalet, çeşmelere erişebilmelidir. Aynı şekilde, tekerlekli sandalye kullananlar, yollarındaki rampalara en kısa yoldan erişmelidir. Bu nedenle parklarda, Şekil 3.5'da görüldüğü gibi engellilere özel yönlendirme levhaları bulunur. TS 12576 Standardına göre; levha ve pano öğeleri yaya geçişini engellemeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Yol üzerine yerleştirilenler, yol hareket alanını daraltmamalıdır. Yola uzanan veya yol üzerinde yer alan pano ve levhaların yerden yüksekliği en az 220 cm olmalı, çarpma tehlikesi oluşturmamalıdır.

Parklar, tüm gün kullanılan mekanlardır. Bu nedenle geceleri parkların, her yeri yeterince aydınlatılmalıdır. Parklarda aydınlatma elemanları, mekana ışıklarıyla renk katan, süsleyen öğelerdir. 12576 Standardına göre; aydınlatma elemanları geçişi engellemeyecek şekilde yerleştirilmelidir. Aydınlatma öğeleri, yolların genişlik ve hareket alanını

daraltmamalıdır. Yaya yoluna uzanan veya yol üzerinde yer alan aydınlatma öğelerinin, yerden yüksekliği en az 220 cm olmalıdır. Öge yüksekliği bundan azsa, yolu kullananlar başlarını veya şemsiyelerini çarpabilirler.

Yeşil öğeler, parklarda en çok kullanılan öğelerdir. Yeşil öğeler zorunlu olmadıkça yaya güzergâhında olmamalı, geçişi engellemeyecek şekilde kenarlara yerleştirilmelidir. Yoldaki saksı, ağaç, bitki düzenlemeleri yol genişliğini ve hareket alanını daraltmamalıdır.

Rampa ve merdiven yakınlarına, meyvesi dökülerek yolu kayganlaştıracak bitkiler ve yoldan geçenlere zarar verebilecek dikenli bitkiler dikilmemeli, öğelerde keskin ve çıkıntılı yerler olmamalıdır.

Yeşilin tamamlayıcısı su öğeleri parklarda çok sık kullanılır. Su öğeleri, yaya güzergâhına değil, geçişi engellemeyecek şekilde kenarlara yerleştirilmelidir. Süs havuzu gibi öğeler, yol genişliği ve hareket alanını daraltmamalıdır.

Yol üzerindeki zıt renklere boyanmalıdır. Yola bitişik olan ve düşme tehlikesi oluşturan, göl, su kanalı gibi öğelerin; kenarlarında fark edilebilir şekilde en az 10 cm yükseklikte bariyer yapılmalı veya çit, taş, çim alanlar ile yoldan ayrılmalıdır. Bariyerlerde, keskin, çıkıntılı yerler olmamalı; fiske, şelale gibi su öğelerinden yollara su sıçramamalıdır.

Parklarda, insanların dinlenmesi için banklar bulunmalıdır. Banklar, herkes tarafından kullanılacak özellikte tasarlanmalıdır. Bank öğeleri, yol kenarlarında olmalı; geçişi zorlaştırıp, engellememeli, yol genişliği ve hareket alanını daraltmamalıdır. Engelliler, engelli olmayan tanıdıklarıyla oturabilmelidir, bunun için bank kenarında en az, eni 90 cm, boyu 120 cm olan sandalye boşluğu bırakılmalıdır.

Standarta göre bank ölçüleri; dayama yeri 45 cm (1); yükseklik 41- 46 cm arasında (2); kol yerinin oturma yerinden yüksekliği 15 cm (3); bank genişliği 36 - 46 cm arasında olmalıdır (4). Banklarda keskin ve çıkıntılı kenarlı yerler olmamalıdır.

3. Materyal ve Yöntem

Proje alanı Fatih ilçesinin güney batı bölgesinde, Seyid Ömer Mahallesi içerisinde yer almaktadır. Parkın tek girişi doğusundaki Sırrıpaşa Sokağından sağlanmaktadır. Parkın kuzeyinde Ziya Gökalp Sokağı, güneyinde Cevdetpaşa Caddesi, batısında Köprülüzade Sokağı yer almaktadır. Parkın yakın çevresinde Çapa İlköğretim Okulu, Veledi Baha Pars İlköğretim Okulu ve Emin Ali Yasin İlköğretim Okulu yer almaktadır. Parkın batısında Şerif Ömer Camii, doğusunda Vakıflar Camii yer almaktadır. Parkın imarda 409 pafta, 1732 ada, 10 parsel içerisinde yer almaktadır.

Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı içinde bulunan ve farklı engel türlerine sahip bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek tasarım öğelerinin ölçü ve konumları; girişler, kaldırımlar, yaya yolları, otoparklar, merdivenler, kent donatı elemanları, zemin döşemeleri gibi öğeler yerinde ölçüm yolu ile belirlenmiştir. Bu öğelerin çizimleri hazırlanmış, fotoğraflarla belgelenmiş ve mevcut fiziksel özellikleri tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen arazi çalışmaları ile standartların karşılaştırılması sonucu uygunluk analizi yapılmış, uygun olan kullanımlar belirlenmiş, uygun olmayan kullanımlar için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Toplam çalışma alanı 24.000,00 m² 'dir. Park alanı içerisinde 1 adet kafeterya, oturma birimleri, çocuk oyun alanı, ıslak havuz alanı, amfi, yürüyüş yolları, süs havuzları, koşu parkuru, basketbol ve futbol sahaları, jimnastik istasyonu yer almaktadır.

4. Bulgular

Literatür çalışmasında incelenen standartlar kapsamında Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkının gözlem ve veri toplama yoluyla incelemesi yapılmış ve bulgular aşağıdaki gibi verilmiştir.

Ulaşım Öğeleri

Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkında otopark alanı 525 m² dir. 24 binek araç ve 1 otobüs park edebilecek durumdadır. Ancak engellilere ayrılan otopark bulunmamakla birlikte mevcutta olan otoparkta herhangi bir engelli işareti de yoktur.

Şekil 4. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Otoparkı

Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı yaya yollarının engellilerin kullandığı bölümleri, bütünleştirici şekildedir. Yollar olması gereken genişliği sağlamaktadır (en az 150 cm) ve tekerlekli sandalyelilerin manevraları için gerekli hareket alanları vardır.

Şekil 5. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Yaya Yolları

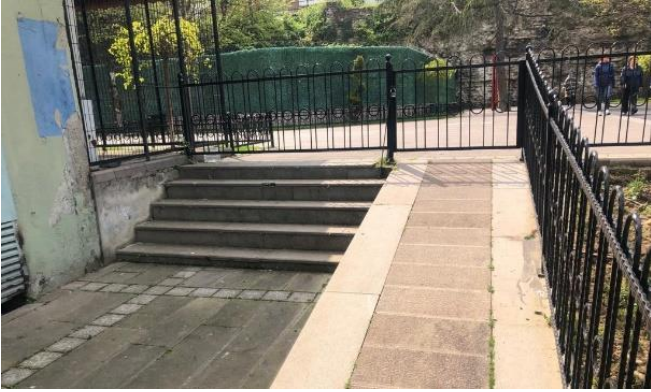
Proje alanında bulunan rampanın başlangıç ve bitişlerinde gereken hareket alanı mevcuttur (150×150cm). Rampanın eğimi, engelli bireyleri zorlayıcı düzeydedir (%14).

Şekil 6. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Rampa Eğimi

Proje alanında bulunan merdivenin başlangıç ve bitişinde uyarıcı yüzey bulunmamaktadır. Merdivenin genişliği ve yüksekliği standartlara uygun olarak yapılmıştır. Ancak merdivenin korkuluk veya küpeştesi bulunmamaktadır.

Şekil 7. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Merdiven Görünümü

Proje alanı zemin döşemesi kaygan değildir. Döşeme farklılığı ile Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi sağlanmaya çalışılmış ancak başarılı olunamamıştır. Park genelinde zemin düzgün ve bütünlük sağlamaktadır.

Şekil 8. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Zemin Döşeme Detayı

Levha ve Panolar

Proje alanında wc, kafe vb. yönlendirici levha bulunmamaktadır. Panolar yol üzerinde olmadığı için herhangi bir tehlike arz etmemektedir. Panolardaki yazı tipi/boyutu bireylerin görebileceği boyuttur.

Şekil 9. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı İsim Levhası

Aydınlatma Öğeleri

Proje alanındaki aydınlatma elemanları yeşil alanlarda bulunmaktadır. Tehlike arz eden herhangi bir durum söz konusu değildir. Parkın gece aydınlatması hem estetik hem işlevsel olarak beklentiyi karşılamaktadır.

Şekil 10. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Gece Görüntüsü

Yeşil Öğeler

Proje alanındaki yeşil öğeler, bireylerin kullanacağı alanlardan ayrı olarak düşünülmüştür. Bitkisel paftalar şeklinde düzenlenmiştir. Yaya yolları ve yeşil alanları birbirinden ayıran koruyucu ve ayırıcı ferforjeler kullanılmıştır.

Su Öğeleri

Proje alanının da orta akslarda ve duvar önünde ışınal süs havuzları, park merkezinde çokgen şeklinde bir süs havuzu mevcuttur. Işınal süs havuzları içerisinde barındırdığı hareketli su oyunları ve aydınlatma öğeleri ile parkın sürekli canlı kılacak, estetik bir bütünlük sağlamaktadır.

Yaya yolu hizasında devam eden ışınal havuzlar gerekli yükseklikte yapıldığı için yollardan ayrılmıştır. Tehlike arz edecek keskin, çıkıntılı kenarlar bulunmamaktadır.

Şekil 11. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Havuzdan Görünüm

Kentsel Donatı Elemanları

Proje alanı içerisindeki Kent Mobilyaları TS EN ISO 14001 standartlarına göre tasarlanmıştır. Park içerisindeki konumları tekerlekli sandalye manevralarına uygun şekilde konumlandırılmıştır ve tekerlekli sandalye için uygun boşluklar bırakılmıştır.

Şekil 12. Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Kent Mobilyaları Görünümü

5. Sonuç ve Tartışma

Erişilebilir tasarım ışığında; parklar büyümeye, gelişime açık olmalı; etaplar halinde yapılmaya olanak tanıyacak şekilde planlanmalı, mümkün olan en az eğime sahip alanlara yerleştirilmeli, kullanım alanları arası bağlantıların en kısa güzergâh üzerinden geçirilmeli, yaya yolları çalışma içinde teknik detayları verilmiş olan eğim ve boyutlarda tasarlanmalı, park alanındaki mevcut bitki varlığı, hayvan varlığı, su varlığı ve toprak yapısı gibi çevresel değerler korunmalı, park bölgesinin iklimsel yapısına uygun dış mekân öğeleri, yapı malzemeleri seçilmeli, park alanının jeolojik yapısı bina tasarımlarında dikkate alınmalıdır. Bu şekilde; toplumdaki çok çeşitli kullanıcı ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanan parkların daha modern, daha işlevsel ve eşitlikçi birer kamusal alanlara dönüşeceği düşünülmektedir. Dolayısıyla bireylerin mekândan alacağı memnuniyetin, yaşamsal kalitenin ve parkların kendisine sunduğu tüm olanaklardan fayda sağlamanın artacağı düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında, öncelikli olarak erişilebilir parkların bileşenlerinin fiziksel düzenlemeleri üzerinde durulmuştur. İleride yapılması önerilen çalışmalar olarak, yönetimsel düzenlemeler bölümünün daha genişletilmesi ve yönetimsel olarak erişilebilirlik algısının oluşabilmesi için bir altlık oluşturmak hedeflenmektedir.

Kaynaklar

- Ören, Ö. (2015). Kent Parklarının Engelli Standartları Açısından Değerlendirilmesi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dönem Projesi, Denizli.
- Tiyek, R. (2016). Engellilerin Erişilebilirlik Sorunu ve TSE Standartlarına Çerçevesinde Bir Araştırma, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:12, Kastamonu.
- Gökkyer, E. (2014). Bartın İli Örneğinde Yeşil Alanların Ulaşılabilirliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Bartın Üniversitesi, SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, Sayı: 15, Bartın.
- Özdingiç, N. (2007). İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Bahçeşehir Üniversitesi, Çevre Tasarım Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Olgun, R. (2014). Parkların Erişilebilirlikleri Üzerine Bir

Araştırma: Niğde Kızılelma Parkı Örneği, Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı:1 Sayfa 48-63, Nisan, Antalya.

Tandoğan, O. (2017). Evrensel Tasarım Kavramı ve Kentsel Peyzaj ile İlgili Örnekler Üzerinden Değerlendirilmesi, Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Cilt:5, Sayı:2, Sayfa: 51-66, Tekirdağ.

Uslu, A. (2013). Peyzaj Erişilebilirliği- Engelli Dostu, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ders Notları, Ankara.

The Work of WHO, 1980:
<http://www.who.int/classifications/icf/en/>
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf>